

TURIZAM ANDALUZIJE

Grbavac, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:228:020025>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department of Professional Studies](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Menadžment trgovine i turizma

LUCIJA GRBAVAC

ZAVRŠNI RAD

TURIZAM ANDALUZIJE

Split, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Preddiplomski stručni studij Menadžment trgovine i turizma

Predmet: Turistička geografija

ZAVRŠNI RAD

Kandidat: Lucija Grbavac

Naslov rada: Turizam Andaluzije

Mentor: mr.sc Jakša Geić

Split, rujan 2023.

Sadržaj

SAŽETAK.....	1
SUMMARY	2
1. UVOD	3
2. GEOGRAFSKA I KULTURNA OBILJEŽJA ANDALUZIJE.....	4
2.1 Geografski položaj i reljef	4
2.2 Klima, flora i fauna.....	6
2.3 Demografska obilježja	8
2.4 Kultura i umjetnost zemlje.....	8
3. TURISTIŠKI RAZVOJ I OBILJEŽJA ANDALUZIJE.....	12
3.1. Kvantitativna analiza turizma Andaluzije	12
3.2. Značajne turističke destinacije.....	14
3.2.1. Sevilla.....	14
3.2.2. Granada.....	16
3.2.3. Malaga.....	17
3.3. Turističke atrakcije i resursi.....	19
3.3.1. Prirodni resursi	19
3.3.2. Antropogeni resursi.....	21
3.4 Manifestacije.....	25
4. ZAKLJUČAK	27
LITERATURA	28
POPIS SLIKA	30
POPIS GRAFIKONA.....	31

SAŽETAK

TURIZAM ANDALUZIJE

Andaluzija je autonomna zajednica koja nudi spoj kulture, povijesti, prirodnih ljepota i raznoliku gastronomiju. Sadrži brojne turističke atrakcije poznate na svjetskoj razini koja su nagrađena UNESCO-ovom oznakom svjetske baštine. Poznate atrakcije Andaluzije uključuju palaču Alhambra, vrtove Generalife i srednjovjekovnu četvrt Albaicín u Granadi; Veliku džamiju u Cordobi; Seviljsku katedralu, palaču Alcázar i Indijanski arhiv i u Jaénu monumentalna mjesta Úbeda i Baeza.

Njezina raznolikost, od pješčanih plaža do planinskih lanaca, od „pueblos blancos“ sela do povijesnih gradova poput Granade, Seville i Córdobe, pruža iskustva za svakog posjetitelja. Andaluzija nudi mogućnosti za istraživanje, učenje i uživanje u bogatoj kulturnoj baštini. Putovanje kroz Andaluziju pruža priliku da se upoznaju različite kulture, okuse raznovrsne gastronomije, istraže impresivne građevine, uživa u tradicionalnim flamenko plesovima i doživi atmosfera ove regije.

Ključne riječi: Andaluzija, turizam, Alhambra, Sevilla, Granada

SUMMARY

TOURISM OF ANDALUSIA

Andalusia is a autonomous community which offers combination of culture, history, beautiful natural areas and various gastronomy. It contains many world-class touristic attractions that have been awarded the UNESCO World Heritage designation. Andalusia's famous attractions include the Alhambra Palace, the Generalife Gardens and the medieval Albaicín district in Granada; Great mosque in Córdoba; Seville cathedral, the Alcázar Palace, the Archives of India and in Jaén, the monumental sites of Úbeda and Baez.

Its diversity, from sandy beaches to mountain ranges, from „pueblos blancos“ villages to historic cities such as Granada, Seville and Córdoba, offers experiences to every visitor. Andalusia offers a wealth of opportunities to explore, learn and enjoy its rich cultural heritage. Traveling through Andalusia offers the opportunity to get to know different cultures, taste a variety of gastronomy, explore impressive buildings, enjoy traditional flamenco dances and experience the atmosphere of this unique region.

Keywords: Andalusia, tourism, Alhambra, Seville, Granada

1. UVOD

Turizam je kompleksan fenomen jer zahvaća više područja, ne samo jedno. Turizam je gospodarska grana koja kontinuirano raste i nalazi se na područjima gotovo cijeloga svijeta. Nekim državama predstavlja najvažniji dio gospodarstva jer daje najviše prihoda, povećava BDP i zaposlenost. Manifestira se u različitim oblicima, od posjeta urbanim središtima i turističkim destinacijama do ekspedicija na udaljene i neobične lokacije. Sektor turizma obuhvaća širok spektar aktivnosti - obiteljske izlete, samostalna putovanja, školska putovanja, poslovne konvencije, znanstvene ekspedicije, vjerska hodočašća i mnoge druge oblike putovanja.

Turizam je doživio značajan rast nakon Drugog svjetskog rata. Povećanje slobodnog vremena i kvalitete života, razvoj tehnologije koji omogućava brži i lakši pristup potrebnim informacijama, povećanje broja niskobudžetnih aviokompanija i globalizacija su čimbenici razvoja turizma.

Andaluzija je zauzela vrlo dobru poziciju na turističko-geografskom području. Njena bogata povijest, koju su činili mnogi narodi i civilizacije, puno je pridonijela njenoj turističkoj atraktivnosti, a najviše za to su zaslužni Mauri. Osim svoje kulturno-povijesne baštine, Andaluzija ima i velik broj prirodnih resursa. Njena topla klima, pješčane plaže i tirkizno more, glavni su razlog dolazaka turista. Tijekom cijele godine održavaju se i svjetski poznate manifestacije, od kojih je jedna i festival flamenka. Španjolska se nalazi na drugom mjestu u svijetu po broju posjećenosti i na drugom mjestu po broju UNESCO-vih spomenika kulturne baštine, a dio njih nalazi se i u Andaluziji koju se isplati posjetiti.

Cilj je završnog rada prikazati razvojna obilježja i atrakcije Andaluzije, kao i njezin turistički razvoj temeljen na bogatstvu kulturno – povijesne baštine i prirodnih resursa. Svrha je rada ukazati na važnost turističkog potencijala Andaluzije kao sektora koji može još više unaprijediti atraktivnost Andaluzije kao turističke destinacije.

Struktura rada sačinjena je od četiri poglavlja. U uvodu je dana riječ o temi, cilju, svrsi i strukturi rada. Drugo poglavlje opisuje geografska i kulturna obilježja Andaluzije – geografski položaj i reljef, demografska obilježja, klimu, floru i faunu, te kulturu i umjetnost. U trećem poglavlju opisan je turistički razvoj i obilježja Andaluzije, gdje je prikazana kvantitativna analiza turizma Andaluzije, značajne turističke destinacije, prirodni i antropogeni resursi i manifestacije. U zaključku je iznesena završna misao autorice o istraženju temi.

2. GEOGRAFSKA I KULTURNA OBILJEŽJA ANDALUZIJE

2.1 Geografski položaj i reljef

Andaluzija je autonomna zajednica (od ukupno 17 zajednica) i povijesna regija na jugu Španjolske, koja obuhvaća 8 provincija: Huelva, Cádiz, Sevilla, Málaga, Córdoba, Jaén, Granada i Almería.

Na sjeveru graniči s autonomnim zajednicama Extremadurom i Castilla-La Manchom, i na istoku s Murciom. Na jugu sa Gibraltarom, na jugoistoku sa Sredozemnim morem, na jugozapadu s Atlantskim oceanom i na zapadu s Portugalom.¹

Andaluzija je statutom o autonomiji 28. veljače 1981. godine osnovana kao autonomna zajednica. Njezina se vlada sastoji od izvršnog vijeća na čelu s predsjednikom i jednodomnog parlamenta. Površina joj iznosi 87.590 kvadratnih kilometara, što je svrstava drugu po veličini u Španjolskoj. Glavni grad je Sevilla.

Reljef se sastoji o 3 temeljne cjeline:

- Sierra Morena: najsjeverniji planinski lanac u Andaluziji. Nalazi se na sjevernim dijelovima provincija Huelva, Sevilla, Córdoba i Jaén. Tu je i planina Sierra Madrona koja doseže visinu od 1300 metara (vrh Bañuela). Reljef čine puste grebeni i uske doline
- Betijski kordiljeri (Béticas Cordillera): protežu se u jugositočnoj Andaluziji, to jest od pokrajine Jaén do Granade i Almerije. Najviši vrh Andaluzije i Pirenejskog poluotoka (Mulhacén – 3478m) nalazi se na Sierra Nevadi
- Sliv rijeke Guadalquivir: nalazi se u središnjem dijelu Andaluzije između planinskih lanaca Sierra Morena i Betijskih kordiljera. Rijeka teče kroz gotovo cijelu Andaluziju, prolazeći kroz gradove Córdoba i Seville, a ulijeva se u Atlantski ocean zapadno od grada Cádiza. U donjem slivu rijeke je gusto naseljena regija i plodna poljoprivredna zona La Campiña. Ona je najproduktivniji dio poljoprivredne proizvodnje Andaluzije.

Zbog različitih oblika reljefa, odnosno tipova terena i vegetacije, Andaluzija sadrži i različite vrste ekosustava, to jest ekosistema, pa je po tome jedna od najraznolikijih regija u

¹ Bourbon, F. (2001): Španjolska, Egmont, Zagreb, str. 17

Španjolskoj². Ekosustav klasificira se na vodeni i kopneni tip, a oni se potkategoriziraju u vrste. U Andaluziji su sljedeće vrste:

- Planinski ekosustav: čine ga planinski lanci s borovim šumama na visokim nadmorskim visinama, koji su suprotnost sušnim nizinama i obalnim područjima, a primjer je Sierra Nevada
- Pustinjski ekosustav: dio Andaluzije kojeg karakteriziraju sušne pustinje i polupustinjski tereni, dok je vegetacija rijetka i prilagođena sušnim uvjetima. Najbolji primjer je pokrajina Almería u kojoj se nalazi pustinja Tabernas
- Ekosustav travnjaka: plantaže suptropskog voća (naranče, limuni i masline) i ravnice Andaluzije koje su bogate vodom zbog navodnjavanja
- Morski ekosustav: obale Atlantskog oceana i Sredozemnog mora

Slika 1. Geografski položaj Andaluzije

Izvor: Free World Maps (2023): Andalusia, dostupno na <http://www.freeworldmaps.net/europe/spain/andalusia/>, pristupljeno 26.05.2023.

Najveći planinski lanci Pirenejskog poluotoka nalaze se u Andaluziji. Gotovo 15% ukupne površine Andaluzije nalazi se iznad 1000 metara nadmorske visine. Planinski lanci utječu na

²Ibidem, str. 19

klimu, mreže rijeka i tlo.³ Visoravan Meseta s prosječnom visinom od 600 – 900 m nadmorske visine odvaja Andaluziju od pokrajina Extremadure i Castille – La Manche.

Atlantsku obalu većim dijelom čine blage padine i plaže, dok Sredozemna obala ima mnogo hridi.

2.2 Klima, flora i fauna

Klima je mediteranska. Na obalnom predjelu prevladava mediteranska klima s blagim, kišovitim zimama i vrućim, suhim ljetima. Unutrašnjost ima kontinentalno – mediteransku klimu sa hladnim zimama i toplim ljetima, pa je tako Andaluzija, uz otoke Siciliju i Kretu, jedna od najtoplijih europskih regija. Zbog mediteranske klime, obalna i nizinska Andaluzija privlači veliki broj turista, a i stvara odlične uvjete za daljnji razvoj turizma.⁴

Padaline se smanjuju sa zapada prema istoku. Prosječan broj kišnih dana je 75. Godišnja količina padalina kreće se od 2000 mm u planinskim područjima - Sierra de Grazalema (2138 mm), do samo 200 mm u pustinjским stepama.

Prosječan broj sunčanih dana u godini je oko 260, dok je na zapadnom dijelu i do 300 dana. Prosječna godišnja temperatura iznosi 16°C. Siječanj je najhladniji mjesec s prosječnom temperaturom od 6,4°C, a najtopliji kolovoz s prosječnom temperaturom od 28,5°C.⁵ Insolacija je bitan faktor za kupališni turizam.

Biosfera je biljni svijet, koja ima svoja zdravstvena, rekreativna i estetska svojstva i može utjecati na razvoj turizma. Biogeografski, Andaluzija je dio zapadno mediteranske podregije. U njoj se, djelomično i u cijelosti, nalaze četiri florističke provincije⁶. Na jugu i na atlantskoj obali nalazi se provincija Betic u kojoj prevladava mediteranska vegetacija. Također na većem dijelu atlantske obale je Iberoatlantička provincija, koja se jednim dijelom proteže i na sjeverni dio Andaluzije. Dio sjevera pokriva i provincija Luso-Extremaduran i na krajnjem istoku provincija Murciano - Almeriense.

³Natek, K. (2003): Zemlje svijeta, Mozaik knjiga, Zagreb, str. 424

⁴Bourbon, F. (2001): Španjolska, Egemont, Zagreb, str. 22

⁵Bourbon, F. (2001): Španjolska, Egemont, Zagreb, str. 22

⁶Bourbon, F. (2001): Španjolska, Egemont, Zagreb, str. 24

Mediterranska vegetacija (makija) prevladava na obalnim područjima, dok se hrastove šume nalaze u sjevernijim dijelovima. Šume, naročito borove, razlog su razvijanja kamping turizma. Stepe i sušno pustinjsko područje pokrivaju dio Granade i Almeríe.

Slika 2. Reljef, flora i fauna Andaluzije

Izvor: izrada autorice pretragom Google slika

Bioraznolikost proteže se i na faunu. U Španjolskoj postoji 630 vrsta kralježnjaka, od kojih se njih 400 nalazi u Andaluziji. Najuobičajeniji su insekti, gmazovi, sisavci i ptice. Zbog geografskog položaja, Andaluzija je migracijska ruta mnogim jatima ptica koje godišnje putuju iz Europe u Afriku i nazad.

2.3 Demografska obilježja

Andaluzija je po broju stanovnika prva među 17 autonomnih zajednica Španjolske. Procijenjeni broj stanovnika početkom 2021. bio je 8.285.692.⁷ Stanovništvo je koncentrirano, u glavnim gradovima pokrajina i uz obale, tako da je razina urbanizacije prilično visoka - polovica stanovništva koncentrirana je u 28 gradova.

Stanovništvo u pojedinim glavnim gradovima provincija:

- Sevilla – 704 154
- Málaga – 558 287
- Córdoba – 321 164
- Granada – 236 982

Stanovništvo stari, pa se zbog toga donose različite mjere kako bi se postigao održiv demografski razvoj. Krajem 20. stoljeća Andaluzija je bila u posljednjoj fazi demografske tranzicije. Stopa smrtnosti je stagnirala na oko 8-9 promila, a na stanovništvo su uglavnom utjecali rađanje i migracija.⁸ 1950. godine Andaluzija je činila 20,04 posto nacionalnog stanovništva Španjolske. Do 1981. ovaj je udio pao na 17,09 posto. Godine 2005. 5,35 posto stanovništva Andaluzije rođeno je izvan Španjolske.⁹ Doseljenici su neravnomjerno raspoređeni među andaluzijskim pokrajinama. Prva je Almería, s 15,20% imigrantskog stanovništva – treća među svim španjolskim pokrajinama, dok je na drugom mjestu pokrajina Jaén, sa samo 2,07 % useljenika.

2.4 Kultura i umjetnost zemlje

Andaluzija je bogata kulturnim resursima. Kultura i kulturno nasljeđe su bogati, zbog njezine povijesti, geografskog položaja i konstantnih migracija stanovništva. Veliki utjecaj na naseljene stanovnike, imali su drugi narodi i civilizacije koji su bili međusobno vrlo različiti, a

⁷Instituto de Estadística de Andalucía (2023): Nightsandarrivals, dostupno na https://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/temas/est/tema_turismo-en.html, pristupljeno 01.06.2023.

⁸Hintzen, B. (2016): Andalusia: Art and Architecture, Konemann, Granada, str. 38

⁹Instituto de Estadística de Andalucía (2023): Nightsandarrivals, dostupno na https://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/temas/est/tema_turismo-en.html, pristupljeno 01.06.2023.

tu su pronalazili svoj dom. Nakon drevnih Iberaca slijedili su Kelti, Feničani i drugi trgovci s istočnog Sredozemlja, Rimljani, doseljena germanska plemena, Arapi i Berberi.¹⁰ Svi su na svoj način oblikovali španjolsku baštinu u Andaluziji. U književnom i slikarskom stilu *Costumbrismo Andalus* ili Andaluzijski običaji, koji je nastao u 19. Stoljeću, bili su opisivani i oslikavani događaji iz svakodnevnog života Španjolaca i njihovi običaji.

Na Andaluzijsku kulturu velik utjecaj imali su Mauri. Mauri su islamizirani stanovnici sjeverozapadne Afrike, koji u 8. Stoljeću odlaze na Pirenejski poluotok i tamo zasnivaju svoju kulturu. Njihova osmostoljetna vladavina, ostavila je dubok trag na kulturu, što se odražava u različitim načinima života u toj regiji. Jedan od utjecaja vidljiv je i u andaluzijskom govoru, u kojem se nalazi mnoštvo arapskih posuđenica.. Mnogi nazivi geografskih obilježja u Andaluziji počinju s "al" (što znači "the" na arapskom) ili "guad" (iz arapske riječi "wadi," što označava "rijeku").¹¹ Osim jezičnih tragova, arapski utjecaj vidljiv je i u arhitekturi, glazbi, kulinarstvu i tradicionalnim običajima Andaluzije. Maurski utjecaj na arhitekturu je jako velik. Prepoznatljivi elementi kao što su lukovi, fontane, bogate dekoracije, dvorci i kompleksi poput Alhambre u Granadi i Alcázara u Seville, dio su te arhitekture.

U tradicionalnoj andaluzijskoj arhitekturi vidljiv je rimski i arapski utjecaj. Tradicionalne gradske kuće izgrađene su sa zajedničkim zidovima kako bi se smanjila izloženost visokim vanjskim temperaturama.¹² Vapneni zidovi koriste se kako bi se smanjio utjecaj sunčeve topline, zbog vrućih andaluzijskih ljetnih mjeseci. Vapno pomaže pri odbijanju sunčeve topline i unutarnje prostore čini ugodnijima za boraviti. Krovovi su terasasti ili popločani u stilu rimskog imbreksa i tegule. Terasasti krovovi često su korišteni kao prostori za opuštanje i druženje. Unutarnje terase i dvorišta važan su dio arhitekture. Primjer su *Patios* u Córdoba, koji su poznati po svojoj ljepoti i tradiciji. Ova dvorišta ukrašena su biljkama, fontanama i cvjetnim aranžmanima, te tako stvaraju ugodno okruženje za opuštanje i druženje i razlog su održavanja Festivala otvorenih dvorišta svake godine, u prvih dvanaest dana ožujka. Na prozorima i balkonima se koriste ukrasne rešetke od kovanog željeza koje osim estetske, imaju i funkcionalnu ulogu - zaštitu od sunca i stvaranje privatnosti. Za ukrašavanje se koriste i pločice, poznate kao „azulejos“. Ime dolazi od riječi „azul“, što znači „modar“. To su keramičke pločice, pretežno modre boje, s geometrijskim i biljnim ornamentima koje se nalaze na interijerima i

¹⁰Hintzen, B. (2016): *Andalusia: Art and Architecture*, Konemann, Granada, str. 52

¹¹Ibidem, str. 53

¹²Pizzaro, J. (2019): *Andalusia: Recipes from Seville and Beyond*, Hardie Grant, Sevilla, str. 67

eksterijerima kuća, crkava, dvorišta i drugih građevina. Navedeni arhitektonski i dizajnerski elementi predstavljaju ključne karakteristike andaluzijske arhitekture.

Andaluzija je rodno mjesto mnogih velikih umjetnika. Jedan od njih je i najpoznatiji moderni slikar Pablo Picasso, koji je rođen u Málagi. Baš poput njega, moderni slikar, je i Daniel Vázquez Díaz. Od klasičnih slikara je Diego Velázquez, dvorski slikar, rođen u Sevilli, sa svojim poznatim djelom „Vodnoša iz Seville“. Bartolome Murillo, rođen u Sevilli, predstavnik je španjolskog baroknog slikarstva. Djela su mu većinom bila vjerske tematike, a najpoznatije mu je „Bezgrješno začće“. Alonso Cano barokni je slikar, s djelima vjerske tematike. Od kipara se izdvajaju Juan Martínez Montañés, veliki kipar 17. stoljeća i Pedro de Mena. Obojica imaju djela vjerske tematike.

Slika 3. Palača Alhambra – simbol arhitekture Andaluzije

Izvor: Schechter, A. (2023): 7 SecretsofGranada'sMedieval Alhambra, dostupno na <https://www.travelandleisure.com/attractions/landmarks-monuments/secrets-of-alhambra>, pristupljeno 01.06.2023.

Andaluzija je regija s bogatom kulturnom baštinom, a svaka njena podregija ima svoje jedinstvene običaje koji odražavaju spoj katolicizma i lokalnog folklora. Aspekti i običaji koji su karakteristični za Andaluziju:¹³

- Tradicionalna pokrivala za glavu: Najčešće su korištena u Almeríji, a jedan od najpoznatijih pokrivala je radnički šešir „Sombrero de Labrador“, izrađen od crnog baršuna
- Jezična raznolikost: Andaluzijski dijalekt jedan je od najrasprostranjenijih dijalekata u Španjolskoj. Jak utjecaj ostavio je na američko-španjolski dijalekt, a uzrok tomu su velika iseljavanja u Ameriku
- Mitološka vjerovanja: Andaluzija ima duboke korijene u drevnim mitološkim vjerovanjima. Fenička kolonizacija donijela je kultove Baala i Melqarta. Kasnije, u rimsko doba, stvara se kult junaka Herkula. Herkul (Heracles) je mitski utemeljitelj Cádiz i Seville. Navodna Herkulova grobnica nalazi se na Islote de Sancta Petra. Na grobnici se nalaze prikazi njegovih 12 zadataka, koje mu je zadao kralj Euristej. Prema tradiciji, grobnica je mjesto na kojem se zbilo Herkulov Deseti rad, odnosno krađa stoke čudovišta Geryona

U kulturne resurse se ubrajaju i nogometni stadioni. Stadion Ramon Sánchez Pinjuán nalazi se u gradu Sevilli, na kojem igra istoimeni nogometni klub Sevilla. Nogometni klub Sevilla ima bogatu povijest, a u njemu su igrali mnogi poznati nogometaši, od kojih je i Argentinac Diego Armando Maradona. Od poznatijih igrača još su igrali: Diego Simeone – današnji trener nogometnog kluba Atletico Madrid; bivši hrvatski reprezentativac i bivši igrač Barcelone – Ivan Rakitić; jedan od najboljih obrambenih igrača u povijesti nogometa – Sergio Ramos i Jesus Navas.

¹³Hintzen, B. (2016): Andalusia: Art and Architecture, Konemann, Granada, str. 59

3. TURISTIŠKI RAZVOJ I OBILJEŽJA ANDALUZIJE

3.1. Kvantitativna analiza turizma Andaluzije

Španjolska je druga u svijetu po broju dolazaka turista i po broju prihoda. Prvenstveno motivi dolaska u Andaluziju su pasivni odmor i opuštanje. Turizam u Andaluziji ima ključnu ulogu u gospodarstvu. Turizam donosi najveće prihode i zapošljava najveći broj ljudi.

Geografski čimbenici utječu na turističku potražnju, pa je zato jug Španjolske zbog svoje klime privlačan mnogim turistima, naročito onima iz sjeverne Europe. Skandinavskim narodima, Englezima i drugim narodima sa sjevera kontinenta, klima predstavlja „push“ faktor potražnje. Oni žive u hladnim i kišovitim područjima, pa žele odmor u sunčanim zemljama. Dok obalna područja imaju velik broj posjetitelja većim dijelom godine, kontinentalna mjesta, kao što su Jaén, Córdoba, ostali gradovi i brdska sela ostaju relativno netaknuti turizmom.

Glavna turistička odredišta u Andaluziji su „Costa del Sol“ (Obala Sunca) i na drugom mjestu planinski masiv Sierra Nevada.¹⁴ Kao što je prethodno navedeno, Andaluzija je jedno od najsunčanijih i najtoplijih mjesta u Europi, što je čini središtem turizma „sunca i pijeska“, odnosno „3 S“ (sand, sea and sun).

Turistička ponuda smještajnih kapaciteta dijeli se na osnovne i komplementarne. U osnove se uvrštavaju hoteli, moteli i pansioni. U komplementarne kampovi i privatni smještaji. Hotelski smještaj bi trebao biti najbrojniji i nuditi kvalitetnu uslugu, kako bi se zadovoljila potražnja, a samim time i destinacija postala konkurentnija.

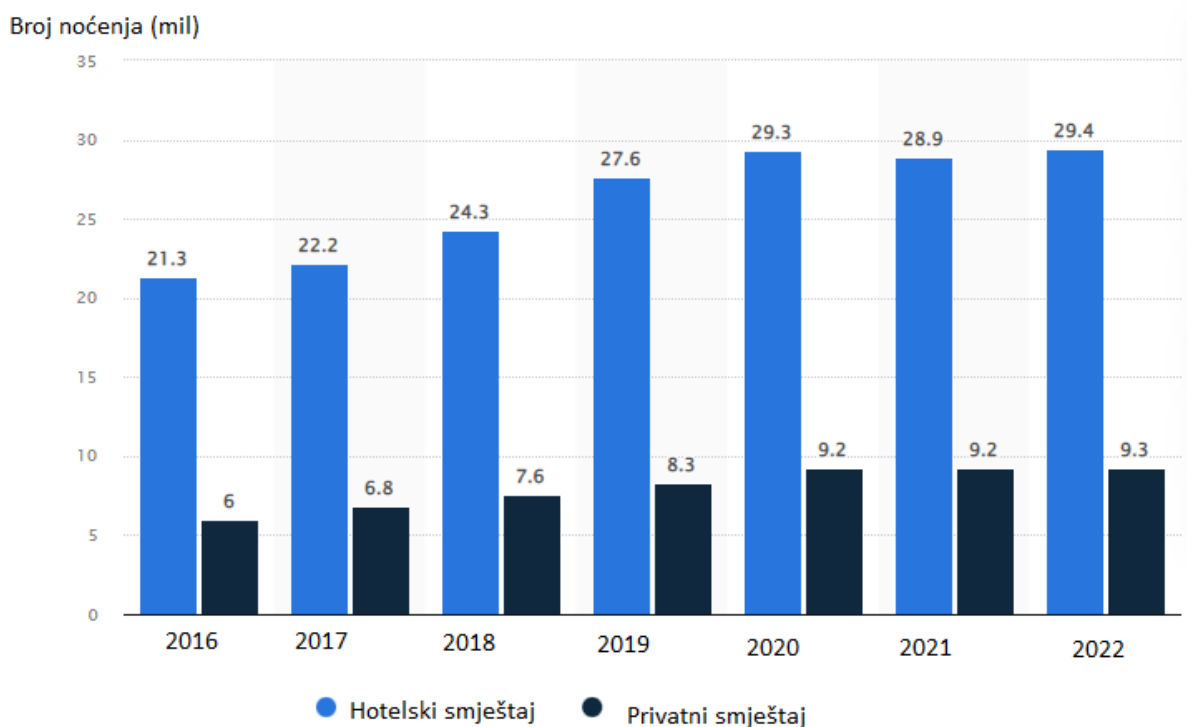
Prema statističkim podacima iz 2020. godine broj hotelskih objekata iznosio je oko 1700, dok je broj hotelskih kreveta iznosio 259 985. Pokrajina s najvećim brojem hotelskih kreveta je Málaga, dok je ona s najmanjim brojem kreveta Jaén – 7 382. Najveći udio u hotelskom smještaju su hoteli kategorizirani s četiri zvjezdice – 508. Iza slijede hoteli s kategorizacijom od tri zvjezdice - 460 hotela. Prema podacima iz 2018. godine, ukupan budio hotelskog smještaja u smještajnim kapacitetima iznosio je 33,2%.

¹⁴Stevens, R. (2015): Snapshot Sevilla, Granada & Southern Spain, AvalonTravelPublishing, Sevilla, str. 82

Prema izvorima iz 2020. godine, ostvareni udio smještajne ponude hotela i aparthotela iznosila je 51.7%. Na drugom mjestu bio je privatni smještaj s udjelom od 18.8%. Čak 70% smještajnih kapaciteta iz kategorije hotela nalazi se na obalnim područjima.¹⁵

U 2022. godini broj posjetitelja iznosio je 30,7 milijuna, od čega su 11,5 milijuna bili strani državljani. Najviše stranih turista dolazilo je iz Velike Britanije i Njemačke, čak više od polovice. Od domaćih posjetitelja, Andaluzani su činili brojku od 3,8 milijuna. Najveći broj dolazaka ostvaren je u kolovozu – 13,26%, a najmanji u prosincu s 5,36%. Turizam je najvažnija gospodarska grana u Andaluziji, jer čini približno 15% BDP-a i zapošljava velik broj ljudi.¹⁶

Grafikon 1. Noćenja u Andaluziji od 2016. – 2022. godine

Izvor: izrada autorice prema Instituto de Estadística de Andalucía, dostupno na https://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/temas/est/tema_turismo-en.html, pristupljeno 02.06.2023.

¹⁵ Statista, dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/1191875/tourists-distributed-by-type-of-accommodation-andalusia/> pristupljeno 10.09.2023.

¹⁶ Andalucía, dostupno na: <https://www.andalucia.com/spain/statistics/tourism.htm>, pristupljeno 10.09.2023.

Andaluzija je po broju dolazaka ekvivalentna zemljama kao što su Tajland ili Oceanija. Dvostruko više dolazaka ima od Kube, Dominikanske Republike ili Argentine. Po broju domaćih turista, Andaluzija je najposjećenija regija u Španjolskoj.

Neki od luksuznih smještajnih objekata (hotela):

- Hotel Alfonso XVIII – izgrađen je u 20. stoljeću u Sevilli, po nalogu španjolskog kralja zbog održavanja izložbe. Smješten je u središtu povijesne četvrti Santa Cruz, pokraj seviljske katedrale. Elegantnom dekoracijom, od predvorja pa sve do unutarnjeg dvorišta, označava seviljski stil. Dio je Marriot brenda hotela.
- Magdalena Plaza Sevilla – novoizgrađeni hotel, smješten u užurbanom dijelu Seville, na trgu Plaza de la Magdalena. Udaljen je nekoliko minuta od nekoliko atrakcija. Detalji andaluzijske arhitekture protežu se po cijelome hotelu. Hotel nudi lokalnu kuhinju. Sadrži bazen na krovu. Dio je hotelskog lanca Radisson.
- Gran Hotel Miramar GL – izgrađen u 20. stoljeću u Malagi, po nalogu kralja Alfonsa XVIII. Ima 190 elegantnih soba, 2 bazena, pogled na more i velike vrtove. Dio je hotelskog lanca Hoteles Santos.

3.2. Značajne turističke destinacije

3.2.1. Sevilla

Sevilla, glavni grad Andaluzije, i istoimene provincije, nezaobilazno je odredište za ljubitelje kulture, povijesti i gastronomije. U Sevilli se nalaze mnoge turističke atrakcije koje su poznate u cijelom svijetu. Šire gradsko područje Seville broji oko 1 500 000 stanovnika iz popisa 2009. godine. Pokrajinu Sevillu je prema statističkim podacima iz 2022. Godine posjetilo oko 4 milijuna turista.¹⁷ Prema legendi Sevillu je osnovao mitološki junak Heraklo, ali zapravo grad su u 8. st.pr.Kr. osnovali Feničani.

Seviljska katedrala je jedna od najimpresivnijih katedrala na svijetu i treća po veličini. Osim arhitektonske ljepote, u katedrali možete vidjeti umjetnička djela i grobnicu Kristofora

¹⁷ Junta de Andalusia, dostupno na: https://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/badea/informe/datosaldia?CodOper=b3_271&idNode=9801#9803, pritučljeno 11.09.2023.

Kolumba, istraživača koji je otkrio Ameriku. Na vrhu katedrale nalazi se zvonik Giralda, koji je jedan od simbola Seville.

Sevilla ima mnoge lijepe trgove, a oni koji se ističu su Plaza de España i Plaza de San Francisco. Ostale seviljske znamenitosti su palača Alcazar i park María Luise. Jean –Claude Nicolas Forestier je 1911. godine redizajnirao park u današnje oblike, a 1929. godine u parku je održana Ibero-američka izložba. U parku se nalazi trg Plaza de España i kazalište Lope de Vega, koji je izgrađen 1929. godine, a projektirao ga je Vicene Traver y Tomás. Kazalište ima površinu od 4600 m² i moglo je primiti 1100 gledatelja¹⁸. Sagrađen je u stilu španjolskog baroknog preporoda.

Slika 4. Katedrala i Alcazar u Seville

Izvor: izrada autorice pretragom Google slika

U Seville se održava nekoliko poznatih manifestacija, a to su vjerski ritual Semana Santa i godišnji festival flamenka La Biental koji je „najveći flamenko događaj na svijetu.“¹⁹. La Biental privlači umjetnike i ljubitelje flamenka iz cijelog svijeta, a održava se dva puta godišnje i traje gotovo mjesec dana. Sevilla ima bogatu tradiciju flamenka i poznata je po svom značajnom doprinosu ovoj glazbeno-plesnoj umjetnosti.

Gastronomija Seville temelji se na namirnicama iz njene okolice: maslinika, vinograda i pašnjaka. Na nju su utjecali i europski putnici iz 16. i 17. Stoljeća. Huevos a la flamenca je lokalni specijalitet, odnosno jaja zapečena u umaku od rajčica pomiješanom sa šunkom, kobasicama i začinima. Gazpacho je hladna juha, spremljena od sirovog povrća, punog i osvježavajućeg okusa. Cocido a La sevillana je jelo u kojem se pečeno meso poslužuje s

¹⁸ Pizzaro, J. (2019): Andalusia: Recipes from Seville and Beyond, Hardie Grant, Sevilla, str. 84

¹⁹ Stevens, R. (2015): Snapshot Sevilla, Granada & Southern Spain, Avalon Travel Publishing, Sevilla, str. 60

umućenim jajetom. U Sevilli možemo pronaći i mnogo tapas barova. Lokalni specijaliteti još uključuju meso na žaru i pirjano meso, špinat sa slanutkon, sherry umak i puževe.

3.2.2. Granada

Granada je grad u Andaluziji i središte istoimene provincije, koji spaja bogatu povijest s modernim životom. Smješten je u podnožju Sierre Nevade. Grad je 13. Po veličini u Španjolskoj sa 472 638 stanovnika (2005.) sa šireg gradskog područja. Pokrajinu Granadu je prema statističkim podacima iz 2022. Godine, posjetilo oko 4 milijuna turista.

Granada je neko vrijeme bila glavni grad Španjolske kad su njom vladali muslimani, pa tako postoje brojni spomenici arapske kulture. Palače Alhambra i Generalife su poznati spomenici, zajedno sa gradskom četvrti Albayzin.²⁰ Generalife je poznat po svojim prekrasnim vrtovima i fontanama.

Katedrala u Granadi ili Catedrala de Granada je rimokatolička katedrala koja je izgrađena u 16. stoljeću, nakon što su katolici grad Granadu preuzeli od Maura. Katedrala je mješavina renesansne i gotike. Sagrađena je od pet lađa, a glavnu kapelu čine korintski stupovi. U katedrali se nalaze slike katoličkog kralja i kraljice Ferdinanda i Izabele, biste Adama i Eve i ostala umjetnička djela. Izgrađena je iznad velike džamije u središtu grada i bila je namijenjena kao kraljevski mauzolej.²¹

Zbog geografskog položaja Granade, može se uživati u raznolikim jelima. Jela su uglavnom napravljena od svježih proizvoda. Grah sa šunkom je jedno od tipičnih jela. Remojon je jelo arapskog porijekla, odnosno salata sa oguljenim i nasjeckanim narančama u ulju, u koje se može dodati bakalar, luk, masline, jaja, krumpir ili rajčica. Moraga de sardines je tipično jelo od plodova mora. Srdele se prelijevaju bijelim vinom, maslinovim uljem, limunovim sokom, nasjeckanim češnjakom, peršinom i soli. Olla de Santon Anton je popularno varivo od suhog graha i boba kojima se dodaju mesni proizvodi.²²

²⁰Pizzaro, J. (2019): Andalusia: Recipes from Seville and Beyond, Hardie Grant, Sevilla, str. 88

²¹Ibidem.

²² Tuscas rurales, dostupno: <https://www.tuscasrurales.com/blog/comida-tipica-de-granada/>, pristupljeno 11.09.2023

Slika 5. Generalife i katedrala u Granadi

Izvor: izrada autorice pretragom Google slika

Od aktivnosti koje turisti mogu iskoristiti mogu se istaknuti sljedeće:²³

- Zambra ide Sacromont - Zambra su stare svadbene zabave koje su održavali Romi u gradskoj četvrti Sacromonte. Održavane su u špiljama, a danas su jedne od kulturnih atrakcija grada i održavaju se u restoranima.
- Festivali – u Granadi se održavaju razni festivali, a jedan od njih je Međunarodni festival glazbe i plesa, koji potječe iz 19. Stoljeća, kada su se održavali simfonijski orkestri za kralja Karla V. Održava se na različitim mjestima u gradu: palači Karla V., vrtovima Generalife, Alhambri, crkvama i povijesnim građevinama. Izvode se baleti, razni recitali, flamenko i druga svjetska glazba. Ovaj događaj privlači oko 30 000 posjetitelja. Još se održava i Međunarodni jazz festival.
- Koncerti. Tijekom cijele godine održava se bogat program koncerata, u dvorani Manuel de Falla, te kazališnih i opernih predstava u Kongresnoj palači.

3.2.3. Malaga

Málaga je smještena na obali Mediteranskog mora u južnom dijelu Španjolske i glavni je grad istoimene provincije. Prema popisu stanovništva iz 2007. godine grad je imao 561 250 stanovnika, što ga svrstava na drugo mjesto u Andaluziji, a šesto u Španjolskoj. Osnovani su je Feničani u 8. st.pr.Kr. Nalazi se na obali Costa del Sol. Pokrajina Málaga najposjećenija je

²³Sainsbury, B. (2019): The spirit of southern Spain: reasons to visit Andalusia, Lonely Planet, Madrid, str. 77

pokrajina u Andaluziji. Prema statističkim podacima, pokrajinu Málaga je 2022. godine posjetilo oko 8 milijuna turista.²⁴

Predstavlja atraktivnu turističku destinaciju koja privlači milijune posjetitelja iz cijelog svijeta. U arhitekturi grada se vide tragovi različitih naroda. Atrakcija grada je palača Alcazaba, koja datira iz doba Maura. Izgrađena je na brežuljku u središtu grada i ima pogled na more. Sastoji se od dva prostora, koji su jedan u drugom. Zbog svoje arhitekture bila je vojno neosvojiva.

Katedrala Utjelovljena čija je gradnja počela u 16. i završila u 17. stoljeću, još ima nedovršen oblik. Katedrala je pravocrtnog tlocrta s tri lađe. Ističe se glavni oltar, djelo Diega de Vergare. Izvana je čine tornjevi, apside i korintski stupovi. Do 2012. Bila je druga najviša zgrada u Andaluziji, odmah iza Giralde u Sevilli. U njoj se mogu vidjeti renesansni i barokni elementi, te razne umjetnine.²⁵

Osim povijesnih znamenitosti, Málaga je poznata po svojim muzejima i kulturnim institucijama. Málaga je rodno mjesto slavnog slikara Pabla Picassa, gdje se nalazi i Picassov muzej. Otvoren je 2003. godine u palači Buenavista, gdje se prije bio smješten muzej likovnih umjetnosti. Prenamjenu zgrade vodio je Američki arhitekt Richard Gluckman²⁶. Muzej sadrži 285 Picassovih djela. Udaljen je samo 200 metara od Picassove rodne kuće.

Centar Pompidou je umjetnički centar, odnosno ogranak muzeja suvremene umjetnosti u Parizu. Dom je Nacionalnog centra za umjetnost i kulturu Georges Pomipodu. Nalazi se u kubičnoj zgradi koja se zove El Cubo.²⁷

Plaže Málaga su najprivlačniji sadržaj za turiste. Playa de la Malagueta, jedna od najpoznatijih plaža, nalazi se između luke i plaže La Caleta. Duga je oko 1200 m, a široka 45 m. Na plaži se nalazi i šetnica. Plaža ima dječje igralište, pa je pogodna za obitelji. Pored nje se nalazi najstariji jahtaški klub u Španjolskoj – Real Club Mediterraneo de Málaga. Nudi brojne restorane i barove, a ima i plavu zastavu.

²⁴ Junta de Andalucía, dostupno na: https://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/badea/informe/datosaldia?CodOper=b3_271&idNode=9801#9803, pristupljeno 11.09.2023.

²⁵ Sainsbury, B. (2019): *The spirit of southern Spain: reasons to visit Andalucía*, Lonely Planet, Madrid, str. 65

²⁶ Sainsbury, B. (2019): *The spirit of southern Spain: reasons to visit Andalucía*, Lonely Planet, Madrid, str. 67

²⁷ Andalucía, dostupno na: <https://www.andalucia.org/en/malaga-cultural-tourism-centro-pompidou-malaga>, pristupljeno 11.09.2023.

Málaga također ima raznovrsnu gastronomsku ponudu, koja se temelji na plodovima mora. Najpoznatija tradicionalna salata je Salata Malaga, koja se sastoji od kuhanog krumpira, paprika, rajčica, kuhanih jaja, naranče i bakalara koji je preliju maslinovim uljem. Od toplih juha, najpoznatija je Emblanco juha od bijele ribe. Velik dio jela je na bazi ribe, a to su rezanci s bakalarom, sjeckana tuna, punjene lignje, orada u soli s paprikom i pečeni brancin.

Osim toga, Málaga je domaćin mnogim kulturnim događajima i festivalima tijekom cijele godine. Religiozna proslava, Semana Santa, održava se tjedan pred, a od festivala se u ljetnim mjesecima održava Feria de Málaga koji uz ples, glazbu i hranu slavi andaluzijsku kulturu i tradiciju .

3.3. Turističke atrakcije i resursi

3.3.1. Prirodni resursi

Prirodni resursi spadaju u čimbenike proizvodnje u turističkoj destinaciji. Svaki turistički resurs nije turistička atrakcija, a svaka turistička atrakcija je turistički resurs. Da bi turistički resurs postao turistička atrakcija on mora biti valoriziran, odnosno destinacijski menadžment ga mora uvrstiti u turističku ponudu.²⁸

Andaluzija se privlači turiste zbog nekoliko čimbenika: klime, kulturnog naslijeđa, prirodnih ljepota i dobrog omjera cijene i kvalitete.

Andaluzija svojom klimom privlači turiste tijekom cijele godine. Blaga zima i topla ljeta omogućuju posjetiteljima uživanje u različitim aktivnostima, kao što su sunčanje na plažama ili istraživanje povijesnih gradova. Prirodni krajolik Andaluzije također ima veliku privlačnost. Nacionalni parkovi poput Sierra Nevade i Doñane nude priliku za istraživanje netaknute prirode, planinarenje, promatranje ptica i uživanje u predivnim pejzažima.

Andaluzija nudi raznovrsnu turističku ponudu koja zadovoljava različite interese i preferencije posjetitelja. Bilo da se radi o obiteljskom odmoru na plaži, kulturnom putovanju, enološkom turizmu, sportskim aktivnostima ili gastronomskom iskustvu, može se pronaći bogat izbor aktivnosti i sadržaja.

²⁸ Čorluka G. (2020.): Menadžment turističke destinacije, Zbirka poslovnih slučajeva, Split, str. 91

Nacionalni park je zaštićeno prirodno područje, zbog svoje kulturne i ekološke vrijednosti. Ljudski utjecaj je strogo ograničen. U njemu obitavaju biljke i životinje. Park prirode je zaštićeno prirodne područje. U njemu se dopuštene ljudske aktivnosti, dok ne ugrožavaju njegovu ulogu.

Nacionalni park Doñana ili Coto de Doñana je nacionalni park i životinjski rezervat. Osnovan je 1989. godine, a 1994. godine upisan je na UNESCO-vu listu svjetske baštine. Nalazi se u pokrajinama Huelva i Seville. To je najveći ekološki rezervat u Europi²⁹. Nalazi se na ušću rijeke Guadalquivir u Atlantski ocean. Obiluje močvarama, dinama, šikarama i makijama. U njemu žive ugrožene životinjske vrste, a jedna od njih je ptica Carski orao.

Nacionalni park Sierra Nevada nalazi se u planinskom masivu Sierra Nevada koji je dio Andaluzijskog gorja ili Betijski kordiljera. Nacionalnim parkom proglašen je 1999. godine. Proteže se kroz pokrajine Granadu i Almeriju. Više od 20 planinski vrhova se nalazi na visini većoj od 3000m. U njemu se nalazi i najviši vrh španjolske – Mulhacen 3481m. Ima 116 ugroženih vrsta biljaka. Pješačenje je najčešća aktivnost i tu je najjužnije skijalište u Europi.

Park prirode Cabo de Gata-Níjar nalazi se u pokrajini Almeriji. Njegova obala puna je pješčanih plaža, litica i uvala. Jedno je od najljepših obalnih područja u Španjolskoj. Vulkanskog je podrijetla, pa se mogu vidjeti i vulkanske stijene. Stanište je velikom broju ptica, pa je zaveden kao zona za posebnu zaštitu ptica (ZEPA) . Uvršten je na UNESCO-vu listu rezervata biosfere. Na njegovu ljepotu utjecali su i ribarska mjesta koja se ističu svojom bijelom bojom.³⁰

Park prirode Sierra de Cazorla, Segura i Las Villas je najveći prirodni park u Španjolskoj i nalazi se u pokrajini Jaén. Prirodnim parkom proglašen je 1986. godine. S površinom od 2099,4 četvornih kilometara. UNESCO ga je rezervatom biosfere proglasio 1983. godine. Sadrži jednu od najposebnijih flora na Mediteranu, a to je najveće kontinuirano područje borove šume u Španjolskoj. Ljepota krajolika, bogata flora i fauna i kulturna baština čine ga važnom turističkom destinacijom. Unutar parka su dva planinska lanca, a između njih se nalaze doline, gdje je i izvorište rijeke Guadalquivir³¹. Park je bogat florom i faunom, a najveće prijetnje su mu požari.

U jugoistočnoj Španjolskoj, u pokrajini Almeriji, nalazi se prirodni rezervat i jedina pustinja u Europi – Tabernas. Prostirući se na 280 četvornih kilometara sušnih grebena, suhih riječnih

²⁹ Stevens, R. (2015): Snapshot Sevilla, Granada & Southern Spain, Avalon Travel Publishing, Sevilla, str. 62

³⁰Stevens, R. (2015): Snapshot Sevilla, Granada & Southern Spain, Avalon Travel Publishing, Sevilla, str. 62

³¹ Stevens, R. (2015): Snapshot Sevilla, Granada & Southern Spain, Avalon Travel Publishing, Sevilla, str. 63

korita i kamenih formacija, više djeluje kao američki Divlji zapad nego Andaluzija.³² Stanište je žutim škorpionima, tarantulama, crnim udovicama, zmijama i pticama. Pored vrsta sisavaca tu su alžirski jež, kao najznačajniji, kunići, zečevi i puhovi.

Costa de La Luz ili Obala svjetla nalazi se na Atlantskoj obali, odnosno od rijeke Guadiane do Tarifa na jug, u pokrajinama Huelva i Cadiz. Na obali se nalazi ušće rijeke Guadalquivir i nacionalni park Doñana. Popularnost joj u zadnjim godinama raste, naročito među inozemnim turistima. Osim što se ističe svojom ljepotom (bijeli pijesak i tirkizna voda), nudi i mogućnost bavljenja različitim aktivnostima: vodeni sportovi, golf i ostale.

Costa del Sol ili Obala Sunca je svjetski poznata turistička destinacija, koja se nalazi u pokrajinama Malagi i Cadiz. Proteže se od općine da Linea de la Concepcion do garda Nerje na istoku. Na obali se nalaze gradovi Málaga, Marbella i Torremolinos koje je najveće ljetovalište na obali Costa del Sol. Obalu čine čiste pješčane plaže, široka ponuda restorana, mali šareni gradovi, bogat noćni život, obiteljske aktivnosti i golf igrališta.

Slika 6. Desierto de Tabernas i Parque Natural Sierras de Cazorla

Izvor: izrada autorice pretragom Google slika

3.3.2. Antropogeni resursi

Andaluzija je kao što smo već rekli poznata po svojoj bogatoj kulturnoj baštini. Zbog svoje arhitekture, uz Italiju i Grčku, jedno je od najzanimljivijih mjesta u Europi. Razlog tomu su

³²Pizzaro, J. (2019): Andalusia: Recipes from Seville and Beyond, Hardie Grant, Sevilla, str. 89

različiti narodi i civilizacije koji su boravili na tom području, a najviše se ističu Mauri sa svojom kulturom.

Frigiliana je grad u pokrajini Malagi. Njegovo povijesno središte Mudéjar, poznato je po svojim bijelim kućama ukrašenim geranijama i bugenvilijama, uskim vijugavim uličicama i slikovitim popločanim stepenicama. U gradu se nalazi velik broj tapas³³ barova i vidikovaca s kojih se pruža pogled na Sredozemno more.

Alhambra, Generalife i Albayzin izgrađeni su u Granadi u kasnom 13. i ranom 14. Stoljeć, a na UNESCO-vu listu svjetske kulturne baštine, uvršteni su 1984. godine. Alhambra predstavlja jedan od najimpresivnijih spomenika maurske arhitekture na svijetu. Tvrđava je izgrađena od crvene opeke, a unutrašnjost čini raskošna palača s dvorištima i vrtovima u kojima se nalaze složeni islamski geometrijski uzorci i ukrasi.³⁴ Izvan tvrđave nalaze se staze koje prolaze kroz terase, bazene i fontane. Generalife je ljetna palača, izgrađena u 14. stoljeću. Sastoji se od Dvorišta s vodenim vrtom i Sultanovog vrta. Izvorno je bila prolazima spojena s Alhambrom. Albayzin je povijesna arapska četvrt, s koje se pruža pogled na Alhambro.

Plaza de España ili Španjolski trg je trg u parku Marie Lusíe u Sevilli. Izgrađen je 1928. godine za Ibero-američku izložbu. Dizajnirao ju je Anibal Gonzals. Mješavina je različitih umjetničkih stilova – Art Deco, španjolska renesansa, španjolski barok i Neo-Mudéjar. Trg je u obliku polukrug i veličine 5 nogometnih igrališta. Zgrade se spajaju s 4 mosta koji predstavljaju drevna španjolska kraljevstva. Kanal koji se nalazi ispod mostova dug je 500 m. Središnja zgrada izgrađena je od opeke. Trg je obrubljen nišama, koje predstavljaju španjolske pokrajine, i ukrašen azulejosima, klupama i uličnim svjetiljkama u starom stilu. Na trgu su snimani neki filmovi, a najpoznatiji je „Ratovi zvijezda“.³⁵

Ronda se nalazi u pokrajini Malagi, a poznata je po tome što je smještena na liticama na visini od 750, iznad kanjona „El Tajo“ kojim teče rijeka Guadalevin i dijeli grad na dva dijela, koja su povezani trima mostovima, a najimpresivniji je most „Puente Nueve“. „El Mercadillo“ je naziv za novi dio grada, a „La Ciudad“ naziv za stari dio grada. Ronda je jedan od najstarijih španjolskih gradova, a datira iz rimskog doba. Ronda je i najveći primjer „pueblos blancos“,

³³ Tapas bar – bar u kojem se uz piće poslužuje i mala količina hrane koja se zove tapas. Na Španjolskom riječ „tapas“ znači „poklopac“, pa je naziv vjerojatno uzet od zbog toga što pokrivanje pića s tanjurićem, podsjeća na pokrivanje poklopcem

³⁴Sainsbury, B. (2019): The spirit of southern Spain: reasons to visit Andalusia, Lonely Planet, Madrid, str. 93

³⁵Stevens, R. (2015): Snapshot Sevilla, Granada & Southern Spain, Avalon Travel Publishing, Sevilla, str. 70

odnosno bijelih gradova, gdje su sve kuće obojene bijelom bojom. U Rondi se nalazi i poznata arena za borbe bikova „Toros de Ronda“ s promjerom od 66 metara, izgrađena 1785. Godine.³⁶

Slika 7. Plaza de España, Mezquita de Córdoba, Marbella Old Town i Puerto Banús

Izvor: izrada autorice pretragom Google slika

Mezquita de Córdoba ili Velika džamija u Córdoba je rimo-katolička katedrala, a prije toga je bila jedna od najvećih džamija u Španjolskoj. Predstavlja jedno od najvećih dijela maurske arhitekture. Građena od 785. do 987. godine na mjestu starokršćanske crkve. Simbol je sklada i suživota različitih kultura, religija i civilizacija koje su ostavile traga na jugu Španjolske. Spomenik se proteže na 24.000 četvornih metara.³⁷ U unutrašnjosti su lukovi od bijelog kamena i crvene opeke, koji se nalaze na klasičnim antičkim stupovima. a njegova unutrašnjost, s prepoznatljivim crveno-bijelim prugastim lukovima i stotinama stupova od jaspisa, oniksa i mramora, posebno je izvanredna. U središtu džamije nalazi se kršćanska katedrala, izgrađena u doba renesanse.

³⁶Pizzaro, J. (2019): Andalusia: Recipes from Seville and Beyond, Hardie Grant, Sevilla, str. 92

³⁷ Pizarro, J. (2019): Andalusia: Recipes from Seville and Beyond, Hardie Grant, Sevilla, str. 92

Alcazar Reales de Sevilla ili Kraljevski Alcazar je kraljevska palača u Sevilli. Izgrađena 1248. godine kao maurska utvrda u vrijeme vladavine dinastije Almoada. Zajedno sa Indijanskim arhivom i katedralom u Sevilli, 1987. godine uvrštena je na UNESCO-vu listu svjetske kulturne baštine. Gornji dio izgrađen je u stilu talijanske renesanse s maurskom dekoracijom. U palači se nalazi poznato dvorište Patios de las Doncellas.

Alcazar de Los Reyes Cristiano ili Alcazar kršćanskih kraljeva je palača koja se nalazi u Cordobci, kraj rijeke Guadalquivir, koji je od 1994. godine na popisu UNESCO-ve svjetske kulturne baštine. Vanjski dio čine 4 kule, dok unutarnji čine dvije dvorane, kraljevska kupelj i dvorišta. Jedan od tornjeva nosi ime Toranj inkvizicije, pa palača nosi ime i „Inkvizijska kula“.³⁸ U vrtovima se nalaze skulpture kraljeva koji su izgradili palaču.

Puerto Jose Banús ili samo Puerto Banús je luksuzna marina koja je smještena jugozapadno od Marbelle, na Costi del Sol. Izgradio ju je lokalni poduzetnik Jose 1970. godine. Nalikuje tradicionalnom andaluzijskom selu, s uskim krivudavim ulicama i bijelo obojenim kućama. Godišne je posjeti oko 5 milijuna ljudi. Posjetitelji su uglavnom iz Rusije, Kuvajta, Saudijske Arabije, sjeverne Europe i Španjolske. Grad je pun restorana, dizajnerskih butika i glamuroznih klubova na plažama. Može se reći da je to odmaralište za bogate i slavne.

La Alpujarra je prirodna i povijesna regija Andaluzije na južnim padinama Sierra Nevade, u pokrajinama Grandi i Almeriji. Nalazi se na prosječnoj visini od oko 1200m. U njoj se mogu vidjeti planinske doline, maslinici i kanjoni..³⁹ 50 maurskih sela povezano je pješačkom stazom. Bijele kuće imaju ravne krovove, a arapski utjecaj je vidljiv posvuda od kubične arhitekture, uskih popločanih ulica do tradicionalnih rukotvorina (prostirke, košare, keramika) koje se prodaju po ulicama. Sela nude kvalitetan turistički smještaj. Vlasti rade na održivom turizmu zbog produljenja sezone i očuvanja ruralnih običaja.

Monumentalna mjesta Úbeda a Baeza su na UNESCO-v popis svjetske kulturne baštine upisana 2003. godine. Gradovi su puni monumentalnih atrakcija, koji su gotovo svi u renesansnom stilu. Gradski trg u Úbedi, Vasquez de Molina, okružen je Pakačom vijenaca, Gospinom crkvom, Spasiteljevom kapelom, bolnicom sv. Jakova i Biskupskom palačom. U Baezi su najznamenitiji: Gradska vijećnica, Staro sveučilite, Gospina katedrala, slavoluk Villalara, romanička crkva sv. Križa, trgovi Plaza de Espana i Paseo de la Contitucion i gotička crkva sv. Pavla.

³⁸ Stevens, R. (2015): Snapshot Sevilla, Granada & Southern Spain, Avalon Travel Publishing, Sevilla, str. 58

³⁹Pizzaro, J. (2019): Andalusia: Recipes from Seville and Beyond, Hardie Grant, Sevilla, str. 94

3.4 Manifestacije

Od svih manifestacija, u Andaluziji su najpoznatije kulturne proslave, gdje spadaju festivali, sajmovi i vjerske manifestacije.

Od sajмова, napoznatiji je Seviljski sajam ili Feria de Abril koji je turistička atrakcija. Sajam se održava u travnju i obično traje jedan do dva tjedna nakon održavanja Semane Sante. Ulice su pune štandova i ukrašene su lampionima. Kočija je jedino dopušteno prijevozno sredstvo. Nosi se tradicionalna nošnja i pleše se „sevillanas“ - lokalna verzija flamenka.. Poslužuju se šunka, sir, riba, kobasica, gulaš, slanetak i pije se vino. Dan prije otvaranja sajma odražava se borba bikova. Na primjeru Seviljskog sajma, organiziraju se i manji sajmovi u Madridu i Barceloni.

Semana Santa ili Sveta nedjelja je religiozna proslava iz 16. Stoljeća, koja se slavi diljem Španjolske i Latinske Amerike, a najpoznatija je ona koja se slavi u Sevilli – Semana Santa de Sevilla. Održava se tijekom Velikog tjedna, a tema je život Isusa Krista. Održavaju se procesije, nose se oslikane drvene skulpture iz Isusovog života od ulaska u Jeruzalem i slike Djevice Marije, a grad bude ukrašen cvijećem. Semana Santa je dio kulturnog identiteta Seville.⁴⁰

Slika 8. Flamenco - godišnji festival plesa

Izvor: izrada autorice pretragom Google slika

⁴⁰ Stevens, R. (2015): Snapshot Sevilla, Granada & Southern Spain, AvalonTravel Publishing, Sevilla, str. 58

U Andaluziji se održava i godišnji festival plesa flamenko. „Flamenco“ je španjolski glazbeni žanr, koji se sastoji od tri elementa. „Cante“ je vokalni izričaj, odnosno pjesma, „toque“ je ritmički ton koji se izvodi gitarom, a „baile“ je strastveni ples⁴¹. Flamenko se naziva „ciganskom umjetnošću“ jer svoje korijene vuče iz romskog naselja u seviljskoj gradskoj četvrti Triana. Flamenko se nalazi na UNESCO-vom popisu nematerijalne kulturne baštine. Svoje simpatizere nalazi i izvan granica Španjolske. Poznati flamenko festival La Bienal održava se u Sevilli dva puta godišnje i traje gotovo mjesec dana. To je najveći i najpoznatiji flamenko festival u svijetu. Sevilla ima najveći broj flamenko umjetnika u Španjolskoj.

Karneval u Cadizu je jedan od najpoznatijih karnevala u Španjolskoj i u Europi. Službeno traje oko dva tjedna, a održava se u veljači. Datira negdje iz 16. stoljeća. Tematika ovog karnevala je humor. Kroz sarkastičan način se prikazuju problemi današnjice. Skupine koje sudjeluju na karnevalu su „cirigotas“, „coros“ i „comparsas“⁴², to su skupine koje interpretiraju sadržaj karnevala, svaka na svoj način. Za vrijeme trajanja festivala može se kušati i lokalna hrana.

⁴¹ Pizzaro, J. (2019): Andalusia: Recipes from Seville and Beyond, Hardie Grant, Sevilla, str. 97

⁴² Sainsbury, B. (2019): The spirit of southern Spain: reasons to visit Andalusia, Lonely Planet, Madrid, str. 96

4. ZAKLJUČAK

Andaluzija je jedna od najatraktivniji turistički destinacija u Europi, zahvaljujući svom turističko-geografskom položaju. Smjestila se na jugu Španjolske što joj omogućava toplu klimu koja privlači puno posjetitelja. Uz klimu, njenom atraktivnosti, pridonose njena kulturna baština i prirodni resursi. Bez obzira iz kojih se motiva Andaluzija posjećuje, ona će ispuniti sva očekivanja.

Andaluzija je konkurentna turistička destinacija jer privlači turističku potražnju, što se vidi po broju dolazaka turista, zadovoljava potrebe, održiva je i profitabilno posluje. Prirodni resursi omogućili su razvoj turizma tijekom cijele godine, iako ipak najviše turista dolazi u ljetnim mjesecima zbog pasivnog odmora i opuštanja. Klima i obala su glavni motivi za dolazak u Andaluziju, a i glavni motivi zašto najviše dolazaka ima ljeti. Velik broj sunčanih dana u godini i duge pješčane plaže, idealni su za ljetni odmor.

Kroz povijest su u Andaluziji živjeli različiti narodi i civilizacije, koji su ostavili svoju kulturu i tako pridonijeli njenom razvoju i atraktivnosti. Palače, džamije, katedrale i ostala kulturno-povijesna baština privlači velik broj posjetitelja. Palača Alhambra, Velika džamija u Cordobi, trg Španjolske u Sevilli i mnoge druge građevine su svjetski poznate i nalaze se na UNESCO-vom popisu svjetske kulturne baštine, što dodatno dovodi veći broj turista.

Osim antropogenih resursa, andaluzija privlači i svojim prirodnim resursima, odnosno nacionalnim parkovima, šumama i planinama, što je dovelo do razvijanja kamping turizma i raznih aktivnosti kao što su bicikliranje, pješčenje i kampiranje. Za one koji žele pobjeći od gradske gužve, u brdskim i planinskim područjima Andaluzije mogu pronaći mir u malim mjestima s predivnim pejzažom.

Smještajna ponuda je vrlo dobra, iako bi bio dobro da se poveća udio hotela. U hotelskoj ponudi najveći broj imaju hoteli s četiri zvjezdice, što je dobar pokazatelj iako bi se trebao povećati i broj hotela s pet zvjezdica.

Iz svega se može zaključiti da andaluzijski menadžment svoje resurse koristi efektivno i dugoročno, što je Andaluziju učinilo međunarodno prepoznatom. Sezonalnost nije toliko izražena, jer zbog zimskog turizma i raznih poznatih manifestacija koje se održavaju i izvan ljetnih mjeseci, Andaluziju posjećuju turisti tijekom cijele godine. Iz čega se može zaključiti da Andaluzija ima kvalitetnu i raznovrsnu ponudu i zadovoljava turističku potražnju.

LITERATURA

Knjige:

1. Bourbon, F. (2001): Španjolska, Egmont, Zagreb.
2. DK Eyewitness (2018): Seville and Andalucía, DK EyewitnessTravel, Sevilla.
3. Hintzen, B. (2016): Andalusia: Art and Architecture, Konemann, Granada.
4. Natek. K. (2003): Zemlje svijeta, Mozaik knjiga, Zagreb.
5. Pizzaro, J. (2019): Andalusia: Recipesfrom Seville and Beyond, Hardie Grant, Sevilla.
6. Raos, P. (1997): Enciklopedijski atlas svijeta, Extrade, Rijeka
7. Sainsbury, B. (2019): Thespiritofsouthern Spain: reasons to visitAndalucia, Lonley Planet, Madrid.
8. Spasić, V. (2010): Razvoj edukativnog turizma u Andaluziji. Univerzitet Singidunum: Beograd.
9. Stevens, R. (2015): Snapshot Sevilla, Granada & Southern Spain, AvalonTravelPublishing, Sevilla.
10. Čorluka G. (2020.): Menadžment turizma, Zbirka poslovnih slučajeva, Split, str. 91

Internet izvori:

1. Free World Maps (2023): Andalusia, dostupno na <http://www.freeworldmaps.net/europe/spain/andalusia/>, pristupljeno 26.05.2023.
2. Instituto de Estadística de Andalucía (2023): Nightsandarrivals, dostupno na https://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/temas/est/tema_turismo-en.html, pristupljeno 01.06.2023.
3. Instituto de Estadística de Andalucía (2023): Nightsandarrivals, dostupno na https://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/temas/est/tema_turismo-en.html, pristupljeno 01.06.2023.
4. Statista, dostupno na: <https://www.statista.com/statistics/1191875/tourists-distributed-by-type-of-accommodation-andalusia/> pristupljeno 10.09.2023.
5. Andalucía, dostupno na: <https://www.andalucia.com/spain/statistics/tourism.htm> , pristupljeno 10.09.2023

6. Izvor: izrada autorice prema Instituto de Estadística de Andalucía, dostupno na https://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/temas/est/tema_turismo-en.html, pristupljeno 02.06.2023.
7. Junta de Andalucía, dostupno na: https://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadisticaycartografia/badea/informe/datosaldia?CodOper=b3_271&idNode=9801#9803, pristupljeno 11.09.2023.
8. Tuscas rurales, dostupno: <https://www.tuscasarurales.com/blog/comida-tipica-de-granada/>, pristupljeno 11.09.2023
9. Andalucía, dostupno na: <https://www.andalucia.org/en/malaga-cultural-tourism-centro-pompidou-malaga>, pristupljeno 11.09.2023.

POPIS SLIKA

Slika 1. Geografski položaj Andaluzije.....	5
Slika 2. Reljef, flora i fauna Andaluzije.....	7
Slika 3. Palača Alhambra – simbol arhitekture Andaluzije.....	10
Slika 4. Katedrala i Alcaraz u Sevilli.....	15
Slika 5. Generalife i katedrala u Granadi.....	17
Slika 6. Desierto de Tabernas i Parque Natural Sierras de Cazorla.....	21
Slika 7. Plaza de España, Mezquita de Córdoba, Marbella Old Town i PuertoBanús.....	23
Slika 8. Flamenco - godišnji festival plesa.....	25

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Noćenja u Andaluziji od 2016. – 2022. godine13